

דברי תורה

מאת נ"ק מרן אדמו"ר שליט"א

שנאמרו בסעודה שלישית פרשת חיי שרה תשע"ט לפ"ק

יוצא לאור ע"י מכון מעדני מלך וויען - גליון אלף ס'

לכל צדיק וצדיק ש"י עולמות (עוקצים ג-יב), כי באמת מגיע להצדיק כת"ר עולמות נגד כת"ר המצות, תרי"ג דאורייתא ושבע מדרבנן, ובהיות שמתחלק השכר בינו לבין המחזיקו, על כן כל צדיק וצדיק מקבל ש"י עולמות. ושמח זבולון בצאתך ויששכר באהליך (דברים לג-ח), וברש"י שהקדים זבולון ליששכר, כי זבולון יוצא לפרקמטיא ומשתכר ונותן לתוך פיו של יששכר, ותורתו של יששכר על ידי זבולון היתה ע"כ. ואמרו עתיד הקב"ה לעשות צל לבעלי מצות בצלו של בעלי תורה, מאי טעמא, כי בצל החכמה בצל הכסף (קהלת ז-יב) ע"כ (ירושלמי סוטה ז-ד). והמטיל מלאי לכיס תלמיד חכם זוכה ויושב בישיבה של מעלה (פסחים ג:).

ובתורת משה על תהלים (דברים ה:) כתב לפרש, נער הייתי גם זקנתי ולא ראיתי צדיק נעזב (תהלים לו-כה), הכוונה אף על פי שהייתי נער מנוער מכל חכמה ומדע, מכל מקום גם זקנתי כזקן ויושב בישיבה, כי מימי לא ראיתי צדיק נעזב, כי מכיון שראיתיו שוב לא היה נעזב, כי פתחתי ידי לו והענקתיו מטובי ועשרי, ועל ידי זה הייתי חולק עמו בחכמתו כאילו יגעתי ומצאתי, כשמעון אחי עזריה (ויק"ר כה-ב), לכן זקנתי בהיותי נער, על דרך מתן אדם ירחיב לו ולפני גדולים ינחנו (משלי יח-טז) ע"כ.

ודבר זה הוא בכל יחיד ויחיד שעוסק בתורה, גדול מאד מעלת המחזיקו, ומכל שכן המסייע לחכמי ישראל

ואברהם זקן בא בימים, וה' ברך את אברהם בכל (כד-א). ויש להבין הכוונה באומרו 'בכל', כי אין לך אדם שיש לו כל. וברמב"ן פירש, כי חמדת האדם היא בארבעה דברים, עושר ונכסים, כבוד, אורך ימים, ובנים, ובכל אלו נתברך אברהם. וברש"י פירש בכל עולה בגמטריא בן, ומאחר שהיה לו בן, היה צריך להשיאו אשה ע"כ. והקשו על זה, דהוי ליה למימר וה' ברך את אברהם 'בבן', ולמה כתב רק רמו 'בכל' שעולה בן. וגם עצם הדבר אין צורך להודיע, דמקרא מלא היא בכמה כתובים.

ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו, המושל בכל אשר לו, שים נא ירך תחת ירכי ואשביעך וגו' (כד-א). בגמרא (יומא כ:): אברהם אבינו זקן ויושב בישיבה הוה, שנאמר ואברהם זקן בא בימים וכו'. אליעזר עבד אברהם זקן ויושב בישיבה הוה שנאמר ויאמר אברהם אל עבדו זקן ביתו המושל בכל אשר לו, אמר רבי אלעזר שמושל בתורת רבו. הוא דמשק אליעזר (טו-ב), אמר רבי אלעזר שדולה ומשקה מתורתו של רבו לאחרים ע"כ. ולפי פשוטו הכוונה כי אין זקן אלא מי שקנה חכמה (קידושין לב:). ואכתי יש להבין התואר שקראו אליעזר 'זקן ביתו'.

ונראה כי ידוע גודל מעלת מחזיקי התורה, שמסייעים לתלמידי חכמים שיוכלו לישב באהלה של תורה, אשר חלק כחלק יאכלו. וכמו שפירשו עתיד הקב"ה להנחיל

יש לו פי שנים, יש לו זכות תורה של עצמו שהיה זקן ויושב בישיבה, וגם יש לו זכות כל תורתו של אברהם. ולכן באמת נתעלה שכרו, עד שזכה להיות מהתשעה שנכנסו בחייהם לגן עדן (דרך ארץ זוטא א).

*

ואמר הכתוב, ויקח העבד עשרה גמלים מגמלי אדוניו וילך, וכל טוב אדוניו בידו וגו' (כד-ז). כי הנה ה' ברך את אברהם בכל'. ונראה פירושו, כי לכל אדם יש שאיפות של גדלות שרוצה להגיע שם במשך ימי חייו. לאנשים פשוטים זה מתבטא בהון ועושר בביתו ונכסים רבים, ולאנשי מעלה בתורה ועבודה והרבצת התורה כל אחד לפי ערכו. וכל אחד שואף לאיזה 'שליבה של הסולם' הוא מתכוון להגיע, שזהו שיא שאיפתו. וכאשר ה' מברכו שהגיע לזה, אז בירכו ה' בכל', שזה היה כל שאיפתו. והנה לאברהם לא היה בעולם דבר חשוב יותר מבנו יצחק, וכמו שאמר מה תתן לי ואנכי הולך עירי (בראשית טו-ב). וכל השתוקקותו היתה להעמיד את הכלל ישראל, אשר ביצחק יקרא לך זרע (כא-ב). וכאשר אנו אומרים שה' ברך את אברהם בכל', הרי זה מורה על בנו יצחק, שזה היה שיא שאיפתו והשתוקקותו של אברהם, לזכות לבן שממנו ישתלשלו דורות עובדי ה'. ועל כן לא אמר כי ה' ברך את אברהם בבן, כי עיקר הדברים שרצה הכתוב להודיענו, כי זהו אצל אברהם בכל', שרק זהו כל ברכתו שהיה שואף עליה. אך כל עתידו ותקוהו של אברהם על יצחק הוא תלוי ועומד איזה שידוך יעשה כעת יצחק, כי חכמות נשים בנתה ביתה, ורק עם אשה צדיקת יכולים לבנות בית נאמן. אם כן בשליחות זו של אליעזר, 'כל טוב אדוניו בידו', בידו של אליעזר היה תלוי ועומד כעת כל טובתו של אברהם, כי אין לו בעולמו 'טוב' יותר, מזיווגו של יצחק שיעלה כהוגן. [ועיין בעזר מיהודה בפרשתנו].

ודבר זה מסר ליד עבדו הנאמן אליעזר, אשר ידע בו כי יעשה כל מה שבידו להפיק רצון צדיק. ואם כי היה לו לאליעזר נגיעה בזה, כמבואר ברש"י, אלי לא תלך

המרכיבים תורה לרבים, שיש להם זכות של תלמוד תורה ברבים, העומד לימינם לסעדם ולתמכם בגופם וממונם, להקל מהם הענינים החומריים, כדי שיהא לבם פנוי לתורה ועבודה, כמה גדול זכותם, שיש להם חלק בתורה של רבים, במה שהם מעמידים הכלל ישראל על דרך ישראל סבא.

ונראה דוהו הענין שמצינו במיתת יהושע, ויקברו אותו בגבול נחלתו בתמנת סרח (יהושע כד-ל), וברש"י כך שמה, ובמקום אחר (שופטים ב-ט) הוא קורא אותה תמנת חרס, על שם שהעמידו תמונת החמה על קברו (של יהושע), לומר, זה הוא שהעמיד החמה, וכל העובר עליה אומר חבל על זה שעשה דבר גדול כזה ומת ע"כ.

ויש לומר עוד, כי יהושע בן נון נער לא ימיש מתוך האהל (שמות לג-א), הוא נטל על שכמו לסדר כל הדברים שהיה מוטל על משה, ובוזה היה משה פנוי כל היום ללמוד וללמד, וכל העם נצב עליו מן הבוקר עד הערב. ואם כן כל תורתו של משה נזקף גם לזכותו של יהושע, שהחזיק בידו לסייעו ולתמכו, שיוכל להרביץ תורה. והנה פני משה כפני חמה, פני יהושע כפני לבנה (בבא בתרא עה.). ורצו לרמוז על מצבת קבורתו, אשר יהושע לא היה לו רק זכות עצמו, אלא לזכותו הוזקף גם כל תורתו של משה שהיה כפני חמה, וחלק כחלק יאכלו.

ולמדה זו זכה אליעזר עבד אברהם, אם כי היה בעצמו חכם גדול בתורה, דולה ומשקה מתורת רבו לאחרים, היה גם יד ימינו של אברהם, שלא יצטרך להתעסק בשום דבר גשמי, אלא הוא היה המושל בכל אשר לו, כדי שיהא לבו של אברהם פנוי לעבודת ה', וזכות תורתו של אברהם, עם כל הנפשות אשר עשה בחרן, הכל היה נזקף לזכותו של אליעזר. ולכן אליעזר נקרא בתואר 'זקן ביתו', כי חוץ ממה שהיה זקן, זה קנה חכמה, בתורתו שהגה בה, היה לו זכות החכמה של אברהם. ואברהם קראו 'זקן ביתו', שהוא קנה גם כל התורה של בית אברהם. ומעלתו עוד כפולה מאברהם, כי

אם היא האשה אשר אותה הוכחת לעבדך ליצחק, על כן לקח 'כל טוב אדוניו בידו', התורה שלמד אצל אדוניו, ובוה יוכל לצאת לדרכו, שהתורה תשמרנו שלא להכשל.

ובזה, יתבאר מה שאמר הכתוב על אליעזר כאשר בא אליו לבן, ויבא אל האיש, 'והנה עומד על הגמלים על העין' (כד-ל). אשר סיום הכתוב מיותר לגמרי, שהרי מקום עמידתו עם הגמלים נזכר כבר למעלה. ובמדרש (ב"ר ס"ו) פירשו, על העין, מעיין גרמיה ע"כ. והיינו שפירושו הוא מלשון עיון. ונראה כי בהיות שאליעזר הוצרך לעמוד אז על באר המים, לעת צאת השואבות, ונודמן לו נסיון של שמירת העינים, על כן חוץ ממה שהיה 'עומד על הגמלים', ופירש רש"י לשמרם, היה עומד גם 'על העין' לשומרם, אשר שמירה זו חשובה ונחוצה יותר משמירת הגמלים, כי זהו שורש קדושת האדם. וכדי שיוכל לשמור את העין, מעיין בגרמיה, בתורתו שלמד, להיות שקוע עיונו בעיין פנים של תורה. וזהו והוא עומד על 'העין', הוא עומד לשמור את עינו שלא יסתכלו במה שלפניו, וכל זה בא לו מהעין, עיונו בעיין פנים של תורה.

*

ויש לומר בזה עוד, כי הנה התנא משבח מעלותיו של הלומד תורה לשמה, שזוכה להרבה דברים. ונעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק (אבות ו-ב). ובפשוטו הכוונה, כי יש כמה מדריגות בלומדי תורה. בדרך כלל שכחת התורה מצויה, ולומד ושוכח, וצריך לחזור על לימודו מאה פעמים ואחד כדי שיתקיים תורתו. והתורה נמשלה למים שנאמר (ישעיה נה-א) 'הוי כל צמא לכו למים (בבא קמא יז)', וכאשר לומד ומכניס התורה לגופו, הרי זה כבור שממלא מים, אשר ברבות הימים מתחסר ממנה, שנבלע מעט מעט בהקרקע ונאבד.

אך יש מעלה יתירה על זו, שזוכה שתורתו משתמרת ואינו שוכח, וזהו על דרך שאמרו על רבי אליעזר בור סוד שאינו מאבד טפה (שם ב-ח), והיינו כבור שטוח בסיד כל

האשה (כד-לט), אלי כתיב, בת היתה לו לאליעזר, והיה מחזור למצוא עילה שיאמר לו אברהם לפנות אליו להשיאו בתו. אמר לו אברהם, בני ברוך ואתה ארור, ואין ארור מתדבק בברוך (ב"ר נט-ט) ע"כ. מכל מקום לא חשש אברהם שהנגיעה יטהו ללכת מדרך האמת. כי מי שהוא דבוק בתורה, ורק התורה נר לרגלו, אדם כזה הוא 'מושל בכל אשר לו', הוא מושל על רצונותיו, והוא גבור שיכול לכבוש כל שאיפותיו, ולא יעשה רק מה שישר בעיני אלקים ואדם.

*

אך יש עוד טעם שמסר שליחות זו ביד אליעזר דייקא, על פי מה ששמעתי לספר על הגאון בעל קהלות יעקב מסטייפלא זצ"ל, אשר בקושי היה מוסר לאחרים דברים שצריכין לסדר, אלא היה עושהו בעצמו. ואמר כי בהיות שכל מחשבתו שקוע בתורה, אין זה אצלו ביטול תורה, כי מהרהר הוא בתורה גם אז, מה שאין כן לאחרים הרי זה ביטול תורה ע"כ. ולכן מסר אברהם שליחות זו לאליעזר זקן ביתו, כי אצלו לא יהא בזה ביטול תורה. ועל כן אמר עליו הכתוב, ויקח העבד עשרה גמלים וילך וכל 'טוב אדוניו בידו, אין טוב אלא תורה (אבות ו-ג), הוא לקח בידו עמו כל תורתו על הדרך, שלא נתבטל מלימוד התורה גם על הדרך.

*

ויש בזה עוד, על פי מה שסיפרו חז"ל (עבודה זרה יז) דרבי חנינא ורבי יונתן הוו אזלי באורחא וכו', אמר ליה חד לחבריה ניזיל אפתחא דזונות ונכפייה ליצרין ונקבל אגרא. כי מטו להתם, חזינהו לזונות דאכנען מקמייהו [נכנסו מפניהם לקובתן]. אמר ליה מנא לך הא [דסמכת אנפשיך למיתי הכא, ולא מסתפת מיצר הרע]. אמר ליה הא כתיב (משלי ב-יא) מזומה תשמור עליך תבונה תנצרכה [מן הזונות תשמור עליך תורה וכו', מכל דבר רע והרהור חטא, ואנו הולכין הלוך ודבר בדברי תורה] ע"כ. ובהיות שהוצרך אליעזר להסתובב על הדרך, ומה גם להתבונן על הבתולות,

כשפים להמיתו]. אמר לה שקולי, לא מסתייעא מילתיך, אין עוד מלבדו כתיב (דברים ד-לה). ופריך והאמר רבי יוחנן למה נקרא שמן כשפים שמכחישין פמליא של מעלה [נוטריקון מכחישים פמליא של מעלה, שלא גזרו על אדם זה למות והוא מת על ידי כשפים]. ומשני שאני רבי חנינא דנפישא זכותיה ע"כ.

וי"ש לומר על פי מה שכתוב במלא העומר (פ' בלק) דאיתא בווהר הקדוש (ח"ג קצג). דזכות תורה מבטלת כשפים ע"ש. וביאר, כי התורה נמשלה למים, ובמים אין כישוף מתקיים, לכן אין כח לשלוט בהם על ידי כחות החיצונים. וזהו מה טובו אהליך יעקב משכנותיך ישראל (במדבר כד-ה), דקאי על לומדי תורה. והם כנחלים נטיו, ודרשו חז"ל (ברכות טו.) מה נחלים מעלין האדם מטומאה לטהרה, אף דברי תורה. ולזה וירם מאגג מלכו, שכל מלחמות אגג היו על ידי כשפים, וזכות תורה מבטלת כשפים ע"ש. ולכן הגם שכשפים מכחישין כח פמליא של מעלה, אבל לחכמי התורה כרבי חנינא, נפיש אצלם זכות תורתם, והם מגינים נגד כח הכישוף, כי נימוחין המה על פני המים. - ושפיר מובן מה שאמרו במעלת הלומד תורה לשמה, שנעשה כמעין המתגבר וכנהר שאינו פוסק, היינו שהוא עצמו נעשה כמים חיים, אשר אין כשפים שולטים עליו, והם כנחלים נטיו, שמעלין מטומאה לטהרה.

ומענתה כאשר בא לבן הארמי בגודל כח הכישוף שלו ורצה להזיק לאליעזר, לא היה יכול לו, כי אליעזר הוא עצמו היא מעין המתגבר, אשר מים חיים של התורה נובע ממנו, וכישוף נימוח על גבי מים. וזהו שאמר על אליעזר, והוא עומד על העין, שעמידת עצמו הוא על מעין, ונחלים מעלין מטומאה לטהרה. ותחת שלבן יזיק אותו בטומאתו, נתהפך ואמר לו בוא ברוך ה', כי היה אליעזר עומד על עין התורה.

סביביו, ואין המים נבלעים ונאבדים. וזהו מה שאמרו (ברכות לב:) בחסידים הראשונים שהיו שוהין תשע שעות ביום בתפלה, ומתוך שחסידים הם תורתם משתמרת [בתוך לבם שאין תלמודם משתכח]. וכמו שפירשו, דהלומד תורה בקדושה שהוא עצמו בור סוד שאינו מאבד 'טפה', כן היא תורתו. אמנם יש עוד מעלה יתירה על זה, והוא מה דאיתא בירושלמי (ברכות ה-א) מתוך שחסידים היו ניתן ברכה בתורתן ע"כ. והיינו שמבין בקל דבר מתוך דבר, וזוכה לחדש בתורה, ותורתו פרה ורבה. וזהו דוגמת מעין המתגבר, שאינו כבור מים שאין בה רק המים שנתנו בתוכה, אלא המעין מתגבר והולך להשפיע מים זה אחר זה עד אין שיעור.

*

ולענינינו יש לומר עוד, דהנה באור החיים הק' פירש, והנה עומד על הגמלים על העין, דאיתא (ילקוט קט) כי הכיר אליעזר במרוצתו של לבן לרעה, והזכיר שם המפורש והעמיד הגמלים באויר על העין, והוא אומרו הגמלים על העין. והוא עומד על הגמלים דכתיב והנה עומד וגו', וממקום גבוה קרא לו לבן, והוא אומרו בוא ברוך ה', ואחר שבא ממקום גבוה דבר אליו למה תעמוד בחוץ. ובוזה לא קשה למה הקדים לומר בוא וגו' ואחר כך אמר למה תעמוד וגו', כי מהראוי שיאמר למה תעמוד ואחר כך יאמר בוא וגו' ע"כ. ופירשו בזה, כי חשש אליעזר אשר לבן שהיה מכשף (וזה"ק ח"ב סד:) רוצה להרע לו בכישוף. וכיון שאמרו (סנהדרין טז:) דמעשה כשפים נבדק על ידי מים חיים ונימוחין ע"ש. על כן העמיד עצמו עם הגמלים על עין המים, שאין כישוף שולט שם ע"כ.

ונראה בזה עוד, דאיתא בגמרא (חולין ז:) ההוא איתתא דהוה קא מהדרא [מחזרת וטורחת שלא יבין למישקל עפרא מתותיה כרעיה דרבי חנינא] ולעשות לו

הגליון הזה נתנדב על ידי

מוה"ר ר' אשר איידליס הי"ו לרגל השמחה השרויה כמעונו בהולדת בנו למול טוב	מוה"ר ר' משה יהודה הירש הי"ו לרגל השמחה השרויה כמעונו בארויס בנו למול טוב	מוה"ר ר' שמחה פריעדמאן הי"ו לע"נ אמו מרת חנה ב"ר אליעזר הכהן ע"ה נפטרה ג' כסלו תש"ע לפ"ק - ת.נ.צ.ב.ה
--	---	--